

З першых дзіцячых крокаў і праз усе этапы чалавечага жыцця імёны народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа ўваходзяць у нашу свядомасць як увасабленне таленту і змагання за яго нацыянальнае ўсталяванне і палітычнае прызнанне. Яны нязменна выклікаюць у сэрцах людзей пачуцці захаплення, павагі, гонару, глыбокай удзячнасці.

Янка Купала і Якуб Колас – аднагодкі. Іх 130-гадовы юбілей будзе шырока адзначацца ў Беларусі. 25 кастрычніка 2011 года Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь быў падпісаны Указ № 487 “Аб мерапрыемствах, прысвечаных святкаванню 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа”. У бібліятэках Беларусі гэта літаратурная падзея будзе адзначана шэрагам мерапрыемстваў. У дапамогу бібліятэкарам па правядзенню некаторых з іх і распрацаваны гэтыя метадычныя парады, якія ўключаюць сцэнарый літаратурна-музычнай кампазіцыі, методыку правядзення ўрока-падарожжа, крыжаванку, агляд дзіцячай лірыкі Я. Коласа, кніжныя выставы.

“Паэтычны краявід”:

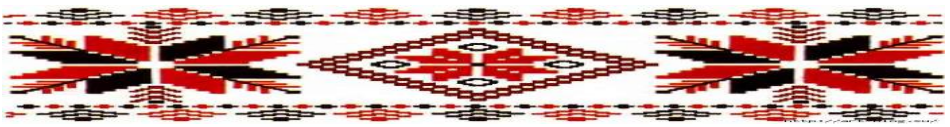
Малюнкi роднай прыроды ў творах Я. Купалы і Я. Коласа (Літаратурна-музычная кампазіцыя)

Зямля Беларусі, зялёныя доли!
З крыніц тваіх чыстых пад шумнай вярбой
Зачэрпнулі думы Купала і Колас,
На кожнай сцяжынцы іх песня і голас...

П.Броўка

Гучыць мелодыя песні на словы Я.Коласа “Мой родны кут”. У далейшым фонам для агляду, на якім будуць чытацца вершы, можа служыць музыка П.Чайкоўскага “Поры года” ці канцэрт А.Вівальдзі “Поры года” (суадносна з асвятляемай парой года- пэўны ўрывак). На частку сцэнарыя, прысвечанага творах Я.Коласа вельмі дарэчы будзе выкарыстанне музыкі з оперы А.Багатырова “У пушчах Палесся”, якая напісана на аснове аповесці Коласа “Дрыгва” і асобных вершаў паэта. Магчыма выкарыстанне некаторых частак сюіты В. Алоўнікава “На Палессі”. На вершы Коласа напісаны і раманы, звязаныя з вобразамі прыроды (пералік муз. твораў прыведзены ніжэй).

Вядучы: У сваёй творчасці Янка Купала і Якуб Колас пранікнёна і глыбока раскрылі прыгажосць роднай прыроды. Яны не толькі апявалі

маляўнічую красу роднага краю, але і вучылі бачыць і разумець прыроду, адчуваць захаваную ў ёй прыгажосць і магутную сілу.

Большасць твораў Я.Купалы – гэта сказ, лірычная песня пра родную Беларусь, пра яе людзей, багатую прыроду. Усе поры года ў творах Янкі Купалы па-свойму прывабныя. Зімою белым пухам сцелецца снег, мароз акаваў рэчкі лёдам, на дрэвах серабрысты іней, “лес зімой сапе сцюдзёнай думай” (“Зіма”, “Лес”, “Зімовая ноч”, “Снег”, “Зазімак”, “Зімой у лесе”). Паслухаем зараз верш

“Зіма” (ці іншы на выбар, з муз. фонам)

Вядучы: Вяскою ўсё ажывае, “раскаваліся рэкі ад лёду, хлынула вон зімая нуда” (“Перад вясной”), “з грохатам, з лёскатам крыга за крыгаю прэцца, нясецца ў нязнаную даль” (“Паводка”). У вянку з пралесак вясна “расплятае косы, сцелецца травіцай”, плыве туман, гудуць лясы ад птушыных песень, прачнуліся нівы (“Вясна”, “Вясенняя раніца”, “З песень аб вясне”, “Засвяціла цяпло...”).

*Чытаецца верш “Вясна” на фоне адпаведнага ўрывку музыкі
(Чайкоўскі П. “Поры года”)*

Асабліва прыгожая пара-лета, час “калі колас з коласам гутарку дзіўную завялі...” (“Лета”). Сад “галлё разлапушыў”, “плывуць напевы ад галін” (“Сад”). А летняя спёка “прыскам пылае і жарам” (“Спёка”). Паслухаем зараз

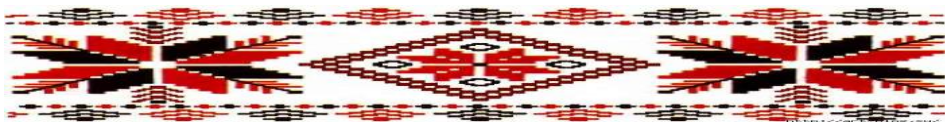
раманс Н.Аладава “Лета” на словы Я.Купалы

Дзіка б’ецца ў шыбы беднай мужыцкай хаты сумная восень. Адным яна прыносіць багацце, другім – холад, невясёлыя думы. (Чытаецца верш “Восень”). Альбо

Гучыць урывак з раманса “Восень” А.Багатырова на верш Я.Купалы

Вядучы: Велічная карціна беларускай прыроды створана ў паэме “Курган”. У ёй падаюцца выразныя эпітэты: “рака шумнацечная”, “уздірванелы курган векавечны”, “дуб..караністы”. Паэт нібы адухаўляе прыроду, надзяляе яе якасцямі жывой істоты: “Дрэмле памятка дзён”, “Сухазелле у грудзі ўпілося”, “Сонца днём распускае там косы свае, ночкай зоры глядзяць залатыя” і г. д. Але намалёваная паэтам прырода не толькі велічная і прыгожая – яна насцярожаная, быццам застыўшая ў прадчуванні навальніцы. Ужо ў першай страфе мы адчуваем суровыя, трывожныя ноты:

Вецер стогне над ім уздыханнем
глухім,-

Аб мінуўшчыне ў жальбах
галосе...

Або: на кургане “у піліпаўку воўк нема вые...”. Гэтыя радкі насцярожваюць, падрыхтоўваюць да ўспрымання нейкіх драматычных падзей. Большую частку малюнка займаюць курган і магутны дуб. Курган настолькі старажытны, што на ім ужо выраслі дрэвы; ля яго падножжа – дуб-велікан.

Гучыць музычны ўрываак (Тэма восені А.Вівальдзі, напрыклад)

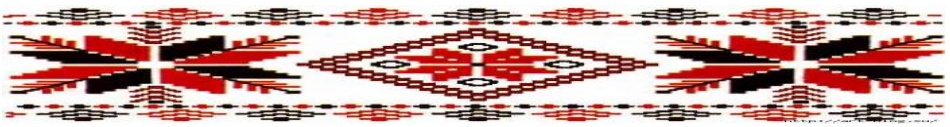
Вядучы: Асаблівай змястоўнасцю вызначаюцца вершы Янкі Купалы ляўкоўскага цыклу. Ляўкі – гэта маляўнічая мясцовасць на Аршаншчыне. Сюды ў 1935 годзе паэт прыезджаў у камандзіроўку і на працягу амаль аднаго месяца чэрвеня напісаў каля 20 цудоўных вершаў. Для Я.Купалы “ляўкоўскае лета” было гэтакім жа плённым, як для А.Пушкіна “Болдзінская восень”. У вершах “Сонцу”, “Сосны”, “Шоў я пушчаю” паказана маляўнічая прыдняпроўская мясцовасць. Высокі, абрывісты бераг, парослы арэшнікам, калі на яго узыйсці, адкрывае далёкія краявіды. Унізе ласкава плёскаецца аб берагі сівы Дняпро. А за Дняпром шырока і велічна раскінуліся калгасныя палі, дзе-нідзе размежаваныя лясамі. Там хвалюецца жытняе мора, жнівеньскі ветрык лашчыць яго даспяваючыя каласы. А тут, над галавой, задумна шуміць сасновы бор. Такімі ўбачыў Ляўкі Янка Купала.

*Гучыць музыка з урыўку “Лета” (Чайкоўскі П. “Поры года”),
чытаецца адзін з вершаў ляўкоўскага цыклу, альбо гучыць раманс
“Сасонка” М.Аладава*

Вядучы: Сярод прыродаапісальных вершаў Янкі Купалы асаблівай глыбінёй пачуцця вызначаюцца “Явар”, “Явар і каліна”, “Бор”, “Дуб”, “Сосны”, “Вольха”, “Ліпа” і інш. Дуб, закалыханы ветрам, ціха стогне ў полі, квола трасецца. Ён стары, скоро рухне і дасць месца жалудам-зярнятам. Адзінокі явар, у якога няма сілы змагацца з непагодай, па галінцы, па лісточку губляе з кожным годам. Затое явар з калінаю шэпчацца, “скінуўшы зімнія чары... ў сумнай даліне над ярам”.

*Гучыць песня “Явар і каліна” у выкананні анс. “Песняры”
ці дуэт “Явар і каліна” Ю.Семянякі*

Вядучы: Вельмі любіў і разумеў прыроду Якуб Колас. “Прырода, - пісаў ён, - найцікавейшая кніга, якая разгорнута перад вачамі кожнага з нас. Чытаць гэту кнігу, умець адгадаць яе мнагалучныя напісы – хіба ж гэта не ёсць шчасце?”

Сваёй любоўю і цікавасцю да прыроды пісьменнік надзяліў галоўнага героя трылогіі “На ростанях” Андрэя Лабановіча. Знаёмства з прыродаю Палесся дапамагло маладому настаўніку глыбей пазнаць характары палешукоў: “Бясконцыя балоты вучылі іх мудраму разважанню, мора лясоў выхоўвала ў іх засцярогу...”. Самому Лабановічу спачатку не вельмі спадабалася прырода Палесся. Прывыкшы да прастораў палёў, палюбіўшы сінечу далечыні, ён адчуваў сябе сярод бясконцых лясоў і балот, як чалавек у цеснай няёмкай кашулі. “Пазіраючы на гэтыя балоты-пустэлі, Лабановіч часамі пачуваў у сэрцы нейкую адарванасць ад жыцця і свету, як бы гэты свет сышоўся тут клінам, і туга па тым, з чым ён разлучыўся, пачынала забіраць яго душу”. Але нават у першыя дні жыцця ў палесскай глушы Лабановіч заўважыў, што і гэтыя аднатонныя малюнкі маюць “сваю прывабнасць і хараство, свой твар, поўны тужлівага задумнення”.

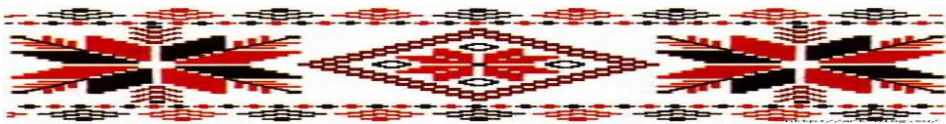
Гучыць урывак з оперы А.Багатырова “У пушчах Палесся”

Вядучы: Прырода ў творах Якуба Коласа заўсёды цесна звязана з чалавекам, уплывае на яго настрой: то наводзіць смутак, то радуе сваёй прыгажосцю. “Апошні раз расступіўся лес, і перад вачамі настаўніка раскрылася шырокая круглая палянка, вясёлая і прыветная. Лабановіч уздыхнуў лягчэй, як бы з яго плячэй зваліўся нейкі цяжар...”

У трылогіі можна знайсці карціны беларускай прыроды ў розныя поры года. Тут сустрэнеш асенні і зімовы, вясновы і летні малюнкі, якія ў творы перш за ўсё з’яўляюцца фонам дзеяння. Колас умее стварыць яркі пейзаж некалькімі трапнымі штрыхамі, падкрэсліўшы самыя характэрныя рысы і дэталі. Так створана карціна позняй восені на першых старонках трылогіі: “З двара пазірала цёмная, чорная ноч. Неба, абложанае нізкімі хмарамі, здавалася, усё цяжэй навісала над аголенай зямлёй. Непраглядны змрок і сыры туман спляліся густа-густа і як бы глынулі закінутую між балот і лесу невялічкую вёску”.

Музыка з оперы А.Багатырова “У пушчах Палесся”

Вядучы: Ва ўсёй сваёй прыгажосці і разнастайнасці паўстае прырода ў паэме “Новая зямля”. Шырокія квяцістыя лугі, залітыя сонечным ззяннем; густыя, цяністыя лясы, напоўненыя спевамі птушак; срэбраводныя рэкі і расцвіўшыя сады – вось далёка не поўны пералік карцін, па-мастацку апісаных паэтам у гэтым творы. Якуб Колас у “Новай зямлі” упершыню паказаў усяму свету, якая прыгожая наша зямля, як многа хараства ў сціплай беларускай прыродзе. Чытаючы паэму, бачым, як адна за другой

ажываюць цудоўныя карціны прыроды, разам з паэтам углядаемса ў сіняе неба, у якім “хмарачкі дзянныя” плывуць, як “гускі маладыя, чародкай белай над лугамі”; любуемса цяністымі лясамі і бязмежнымі прасторами палёў, дзе на “абшары, на шырокім”

Раскошна нівы красавалі,
А ў іх мільёны красак ззялі,
Як бы на небе тыя зоркі...

Родны край паўстае з паэмы і ў летні час, калі сонейка шчодро рассыпае “праменні, стрэлы залатыя”, а лугавіна “зіхціць у кветках”; і халоднаю зімою, калі “над хатай, над гуменцам”

Сняжынкі жвавья гуляюць,
Садок і дворы засцілаюць
Бялукім, чыстым палаценцам.

Знаходзім мы ў паэме і карціну восені з сумным шолахам траў, з баграю ў лесе і белым павуціннем, і малюнкі ранняй вясны з яе “таемнымі гукамі”.

Ярка, вобразна Я.Колас апяваў у вершах і спякотнае лета, і навальніцу, ручаёк і начное возера. Восень у яго пахмурная, з дажджамі.

Чытаецца верш “Восень” або наступны ўрывак з яго:

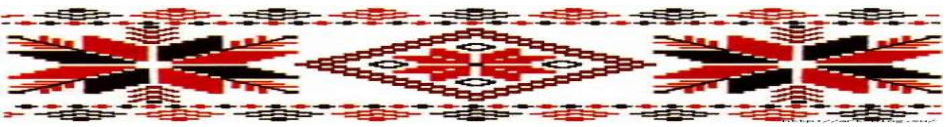
Дожджык сее беспрастанку;
Вецер свішча так, як звер...
Колькі лужын каля ганку!
А гразі, гразі цяпер!..

Зіма ў Я.Коласа заўсёды марозная, паветра празрыстае, усюды ляжаць гурбы чыстага снегу (Верш “Зіма”):

Белым снегам змятае
Вецер чорныя палі,
Нібы вопратку ўдзявае
Шыр прасторная зямлі.

Гучыць урывак “Зіма” з А.Вівальдзі “Поры года” (тэма завірухі)

Вядучы: Прырода Я.Коласа, як і чалавек, жыве сваім жыццём. Лес можа быць вясёлым і сумным, гнеўным і ціхім. Паэт быццам вядзе нас па палях і лясках, паказвае, як узыходзіць і заходзіць сонца, як плывуць па небе хмаркі, пачынаецца навальніца, як прылятаюць і адлятаюць птушкі, якія песні спяваюць восень, зіма і вясна. Многа неразгаданых тайн падглядзеў і падслухаў паэт у прыроды. Ён раскажаў, як шэпчацца паміж

сабою каласы, пра што шчабечуць птушкі, якія звонкія, радасныя трэлі выводзіць ручэй (верш “Ручэй”):

То заскочыць у гай,
То курган абаўе,
Дзе сярдзіта бубніць,
Дзе лагодна пяе.

Шмат прыгожага ў прыродзе ўбачыў паэт менавіта ноччу. Аб гэтым нам паведае раманс

Л.Абеліовіча “Ноч” на верш Я.Коласа

А колькі пачуццяў выказана ў вершах пра лес, колькі нечаканых параўнанняў і эпітэтаў! *Гучыць верш “Лясам Беларусі” ці ўрывак з яго:*

Ой, лес, беларускі наш лес!
Я песень за век свой слажыў табе многа,
У свет праз цябе мне ляжала дарога,
Ты песціў юнацкасць, і цешыць старога
Сягоння твой полаг-навес.

Якуб Колас шле падзяку лесу за тое, што ён вучыць “пазнаваць суладнасць і чары прыроды”, за тое, што і ў мірныя і ў ліхія часы “кармілі, тулілі нас гмахі лясныя”. Ён шчыра прызнаецца ў вершы “Суд у лесе”:

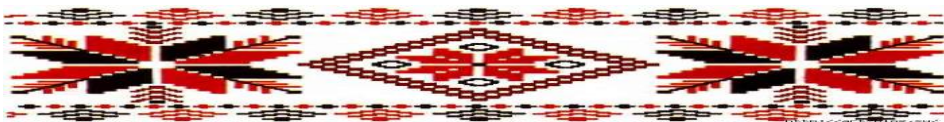
Люблю я лес, адвечны бор,
Дзе ўзносяць хвоі ўгору шапкі,
Дзе расцілаюць елі лапкі
І востры верх мкнуць у прастор.

У творах Я. Коласа “дуб-крапак стаіць у мудрым задуменні”, сосны “струменяць густы, духмяны пах смалы”.

А як прыгожа ў час вясны
Бязозак першыя ўборы,
Калі яны па касагорах
У сонцы мараць свае сны! (“Суд у лесе”).

Паслухаем раманс “Лес” У.Алоўнікава на верш Я.Коласа

Чудоўным, шматфарбным святлом ззяе беларуская прырода ў многіх творах народных паэтаў Беларусі Я.Коласа і Я.Купалы. Па сіле майстэрства пейзажнага жывапісу няма ў беларускай літаратуры паэтаў, роўных ім. Іх творы вучаць адчуваць прыгажосць палёў і лясоў, захапляцца люстранай гладдзю азёраў і рэк, любіць чалавека, які сваёй працай аздабляе зямлю і пераўтварае жыццё.

Зноў гучыць песня “Мой родны кут.

На што звярнуць увагу яшчэ:

Кляшчук, А. Ружовая квецень лютаўскай раніцы: да 130-годдзя Янкі купалвы і Якуба Коласа / Анатоль Кляшчук // Родная прырода. – 2012. - №2. – С. 10-15, фота. (*Падарожжа па зямлі паэтаў у час, калі за акном яшчэ лютуе зіма*).

***Пералік музычных твораў, якія магчыма выкарыстаць
для музычнай кампазіцыі***

1. М. Аладаў. Рамансы на вершы Янкі Купалы “Лета”, “Сасонка”.
2. А. Туранкоў. “Песня аб вясне” на верш Я. Коласа.
3. А.Багатыроў “У пушчах Палесся”: опера (лібрэта Рамановіча па аповесці “Дрыгва” Я.Коласа).
4. А.Багатыроў. Раманс “Восень” на верш Я.Купалы”.
5. У.Алоўнікаў. Раманс-балада “Лес” на верш Я.Коласа.
6. Ю.Семяняка. Дуэт “Явар і каліна”.
7. Ю. Семяняка. Балада “Лес” на верш Я.Коласа.
8. Л. Абеліовіч. Раманс “Ноч” на верш Я.Коласа.
9. “Мой родны кут” і “Явар і каліна” (Анс. “Песняры”).

**“Шляхам Якуба Коласа”
Мультымедыа - урок-падарожжа,
прысвечаны 130-годдзю Якуба Коласа**

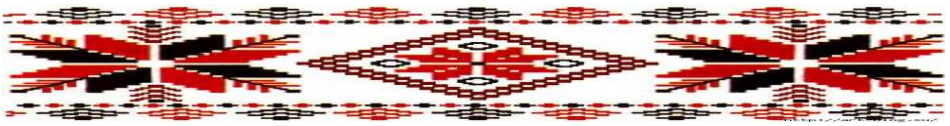
Абсталяванне:

- праектар;
- камп’ютэр;
- мультымедыйная прэзентацыя;
- відэафільм “Шляхам Коласа”
- выстава кніг.

На працягу ўсяго ўрока паказваюцца слайды.

Слайд 1

“Шляхам Якуба Коласа”

Слайд 2

Эпіграф:

Жыта хвалюецца, сэрца на ўздыме,
Сэрца чакала такога даўно.
Слаўлю таго, хто абраў сваім імем
Колас, напоўнены спелым зярном.
Два каласы, дзве праўдзівыя песні
Побач ідуць, нібы сонца ў свет.
Колькі вы радасці людзям прынеслі,
Колас жытнёвы і Колас-паэт!
Р.Тармола

Слайд 3

- “Усімі сіламі, усім сэрцам служыць працоўнаму народу”

Слайд 4

Схема-карта “Стаўбцоўскія мясціны”

(бібліятэкар расказвае пра маленства і юнацтва К.М. Міцкевіча)

Слайд 5

Прагляд відэафільма “Шляхам Коласа”, які расказвае пра мясціны, звязаныя з жыццёвым і творчым шляхам пісьменніка.

Слайд 6

Захавальніца музея-запаведніка Соф’я Іосіфаўна Міцкевіч – пляменніца вялікага беларускага пісьменніка

(бібліятэкар распавядае пра пляменніцу Я.Коласа).

Слайд 7

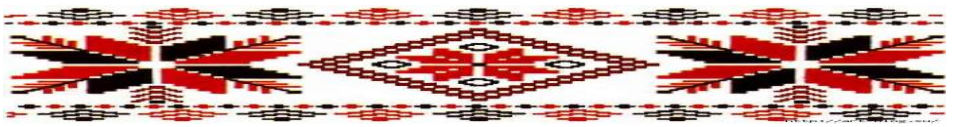
Вандроўка па мясцінах Я.Коласа (вучні нагадваюць аб экскурсіі)

(Фота)

Слайд 8

Маленства і юнацтва. Любімы занятак Кастуся – чытанне.

Чытальнік: Рана абудзілася ў Кастуся Міцкевіча цікавасць да кнігі. Вучыцца чытаць ён прабаваў сам, для чаго карыстаўся такім спосабам: некаторыя літары чамусьці рабілі на будучага паэта большае ўражанне. Таму ён пытаўся ў таго, хто

мог чытаць, як называецца тая ці іншая лігара, і стараўся запомніць яе назву. Любімым заняткам для хлопчыка стала чытанне.

Слайд 9

З дзядзькам на рыбу. Карціна П. Раманоўскага

Чытальнік: “Дзядзька Антось – малодшы бацькаў брат, – успамінаў Я.Колас у аўтабіяграфіі. – Ён ведаў многа розных апавяданняў, казак і ўмеў цікава іх раскадваць; ведаў многа песень; вельмі любіў дзяцей, умеў з імі ладзіць і добра разумеў дзіцячую псіхалогію.”

Слайд 10

Дзядзька Антось з дзецьмі. Карціна А. Малішэўскага

Чытальнік: Дзядзька Антось займаўся з дзецьмі лоўляй рыбы, збіраннем ягад і грыбоў, працаваў з імі каля дому, на полі і на лузе. Усё гэта надавала багаты змест дзіцячаму жыццю.

Слайд 11

«Дарэктар» Іван Васільевіч Міцкевіч. 1907 г.

Чытальнік: Першая навука вялася дома. Кастусь і два яго старэйшыя браты Алесь і Уладзік вучыліся дома дзве зімы ў аднаго “дарэктара” – вясковага хлопчыка, скончыўшага пачатковую школу, якога бацька наняў за тры рублі на зіму.

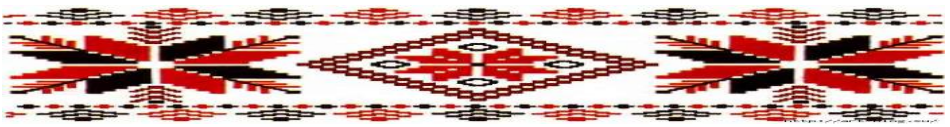
У дзве нядзелі па пакровах
Прывезлі Яську ў лапцях новых...
А сам дарэктар, з вузел ростам,
Ў сваім убory бедным, простым,
У зрэбных портках і кашулі
Стаяў, як бы яго прыгнулі.

Так пісаў Я.Колас у паэме “Новая зямля”.

Слайд 12

Чытальнік: Асабліва падабаліся Кастусю байкі Крылова. Зборнік твораў гэтага выдатнага байкапісца падарыў яму дзядзька Антось. “Крылоў доўгія часы быў маім богам, – так гаворыць паэт. – Поўны зборнік яго баек я вывучыў ледзь не на памяць.”

Разам з Крыловым прыйшлі і кнігі Пушкіна. Неўміручыя вобразы пушкінскай паэзіі пакінулі ў душы глыбокі след. У пастушковай торбачцы Кастуся ляжаў невялікі, даволі заношаны томік пушкінскай паэзіі. Ён мог

прачытаць ад пачатку да канца “Палтаву”, “Браты-разбойнікі”, “Цыганы” і шмат лірычных вершаў. Яшчэ ў пачатковай школе трапіліся хлопцу вершы Янкі Лучыны. Гэтыя вершы ён вывучыў на памяць і любіў дэкламаваць.

Слайд 13

Чытальнік: Пісаць вершы Кастусь пачаў у 12-гадовым узросце, спачатку на рускай мове. Першым творам была байка “Лісіца і варона”. Але гэтая байка была бязлітасна высмеяна яго братам, пасля чаго Кастусь стаў скрытым паэтам.

І ўсё ж адзін верш “Вясна” ён захацеў прачытаць бацьку. Бацька пацалаваў сына і даў рубель гасцінца. Так ад бацькі Кастусь атрымаў свой першы літаратурны ганарар.

Слайд 14

Чытальнік: Два гады Я.Колас самастойна рыхтаваўся да экзаменаў і нарэшце ў 1898 годзе пераступіў парог Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі. У семінарыі Я.Колас цікавіўся палітыкай, выступаў на літаратурных вечарах з чытаннем сваіх вершаў, жартоўных апавяданняў і меў надзвычайны поспех сярод таварышаў, настаўнікаў і ўсёй гарадской публікі.

Настаўнік Нясвіжскай семінарыі Ф.А. Кудрынскі заўважыў і падтрымаў талент юнака Міцкевіча. Калі Я.Колас паказаў свой першы верш выдатнаму педагогу, ён пахваліў яго і сказаў: “Вось дзе ваша сапраўднае прызвание”.

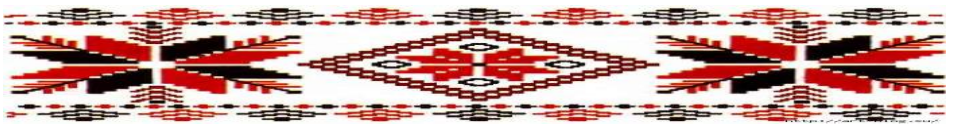
Шмат часу семінарыст аддаваў чытанню кніг. Тут ён грунтоўна пазнаёміўся з творамі класікаў рускай і замежнай літаратуры: Пушкіна, Лермантава, Гоголя, Някрасава, Тургенева, Талстога.

Слайд 15

Чытальнік: Закончыўшы ў 1902 годзе настаўніцкую семінарыю, Я Колас паехаў настаўнічаць на Палессе. Сваю працу сціплага вясковага настаўніка ён лічыў самай пачэснай і паставіў перад сабой задачу: “...усімі сіламі, усім сэрцам служыць працоўнаму народу.” Першыя гады настаўніцтва прайшлі на Піншчыне, у вёсках Люсіна і Пінкавічы.

Слайд 16

Чытальнік: Рэвалюцыя 1905-1907 г.г. захапіла паэта сваімі вызваленчымі ідэямі, дапамагла яму глыбей зразумець інтарэсы народа і сваё месца ў барацьбе. У лістападзе 1905 г. малады настаўнік прымае ўдзел у сялянскіх хваляваннях, у выступленні сялян вёскі Пінкавічы супраць памешчыка Скірмунта, які адабраў у іх зямлю, а летам 1906 г. становіцца адным з арганізатараў нелегальнага настаўніцкага з'езда ва ўрочышчы Прыстанька, недалёка ад Мікалаеўшчыны.

За ўдзел у нелегальным настаўніцкім з'ездзе і напісанне рэвалюцыйнай пракламацыі Віленская судовая палата прыгаварыла яго да 3 гадоў турмы.

Слайды 17

Бібліятэкар: Першы верш К. Міцкевіча “Наш родны край” быў надрукаваны ў газеце “Наша доля” 1 (14) верасня 1906 г. пад псеўданімам Якуб Колас.

У 1910 годзе выйшаў з друку падрыхтаваны супрацоўнікамі рэдакцыі “Нашай нівы” першы зборнік вершаў “Песні жалбы”, гораца сустрэты чытачамі і крытыкай.

У гэтым жа 1910 годзе была надрукавана кніга “Другое чытанне для дзетак беларусаў.”

Слайд 18

Чыгальнік: У 1915 годзе паэта мабілізавалі ў армію. Служыў у запасным батальёне, а пасля заканчэння Аляксандраўскага ваеннага вучылішча – у Пермскім запасным палку, адкуль у 1917 годзе трапіў на румынскі фронт.

Слайды 19

Бібліятэкар расказвае пра сям'ю Якуба Коласа, яго жонку Марыю Дзмітраўну і трох сыноў.

Слайд 20

Чыгальнік: На працягу 1920-1950 г.г. Я. Колас напісаў самыя выдатныя свае творы: паэма “Новая зямля” (1923), паэма “Сымон-музыка” (1925), апавесці “У палескай глушы”, “У глыбі Палесся”, “На прасторах жыцця”, “Дрыгва”, паэмы “Рыбакова хата”, “Адплата” і іншыя.

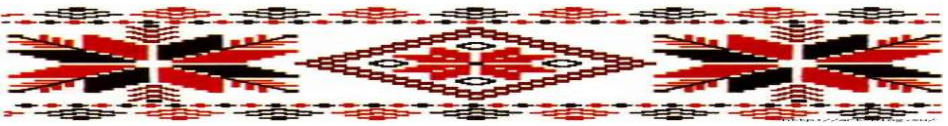
Слайд 21

Чыгальнік: Я. Колас працаваў у Мінскім педтэхнікуме і Беларускам Дзяржаўным універсітэце, а ў 1922 г. стаў членам Інстытута беларускай культуры, а ў 1929 г. – віцэ-прэзідэнтам Акадэміі навук БССР.

У 1926 г. за вялікія заслугі ў развіцці беларускай мастацкай літаратуры ўрад БССР прысвоіў яму ганаровае званне народнага паэта Беларусі.

У пачатку Вялікай Айчыннай вайны Якуб Колас эвакуяваўся і жыў спачатку ў Клязьме (недалёка ад Масквы), а затым у Ташкенце. У 1944 г. пасля вызвалення Мінска вярнуўся на радзіму і займаўся творчай і навукова-грамадскай дзейнасцю. У 1954 г. завяршыў трылогію “На ростанях”. Марыў закончыць паэму “На шляхах волі”.

Памёр Якуб Колас 13 жніўня 1956 г.

Слайды 22-23

Асоба Я.Коласа ў творчасці мастакоў.

Бібліятэкар просіць вучняў звярнуць увагу на карціны Паўлоўскага і Шчамялёва.

Слайды 24-28

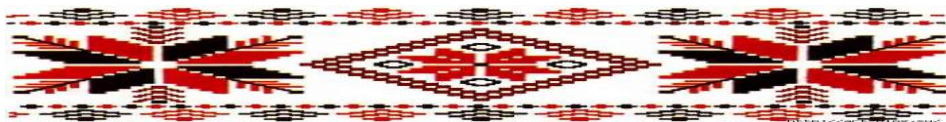
Тэст “Жыццёвы і творчы шлях Я.Коласа”

(Дзеці на слайдах адказваюць на пытанні.)

1. Калі нарадзіўся Якуб Колас?
 - 1885 г.
 - 1892 г.
 - **1882 г.**
2. Сапраўднае прозвішча Я.Коласа
 - Антось Казіміравіч Міцкевіч.
 - **Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч**
 - Іван Дамінікавіч Луцэвіч.
3. Як называўся першы зборнік вершаў Я.Коласа?
 - **“Песні жалбы”**
 - “Песні няволі”
 - “Родныя з’явы”
4. Дзе адбылася першая сустрэча Я.Коласа з Я.Купалам?
 - Мікалаеўшчына
 - **Смольня**
 - Мінск
5. Калі Я.Коласу прысвоена званне народнага пісьменніка Беларусі?
 - **1926 г.**
 - 1950 г.
 - 1938 г.

Чытальнік чытае верш:

Яго Пан Бог у вусны цалаваў,
Каб слова змог людзям данесці.
Ён Коласам сябе назваў
Праз праўду беларусаў ў кнізе весці.

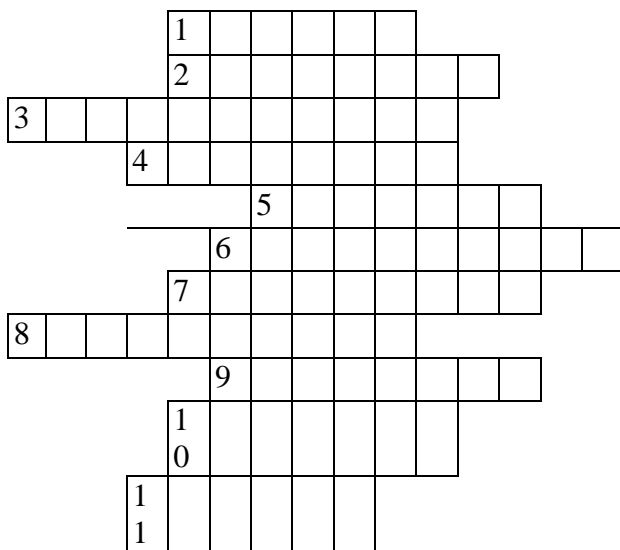
У спевах маці Нёман ажываў,
Разлучнікам стаяў і лёсаў, і кахання,
На ростанях край родны заміраў,
І разглядаў ён Кастусёвыя жаданні...

Крылова хлопчык палюбіў тварэнні,
Напэўна, так ён здолеў адшукаць
Сябе, знайсці з душой паразуменне,
Настаўнікам жыцця для дзетак стаць!

Паэтам стаў праз лёс неўміручым,
Сымон-музыка справядліва граў.
І на сваіх старонках творца вучыць
Жыццё хваліць, бо Госпад даў.

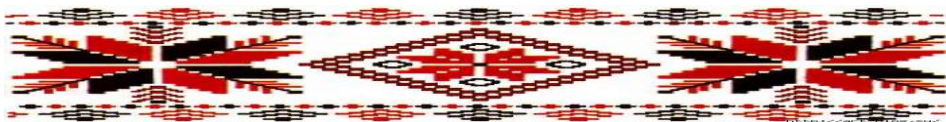
Ён помнік Слову будаваў у час цяжкі,
Калі не раз гарэла, руйнавалася зямля,
Калі на мінах падрываліся плужкі
І працу славіла айчынная ралля.

КРЫЖАВАНКА

1. Другі зборнік Янкі Купалы. 2. П'еса, якая амаль 60 гадоў не перавыдавалася і не ставілася на сцэне. 3. Паэма, у якой Я. Купала раскрывае свае спадзяванні на адраджэнне беларускасці. 4. Зборнік вершаў, першы сярод выдадзеных у паслякастрычніцкі час. 5. Месца, дзе нарадзіўся Янка Купала. 6. Паэма, у якой раскрываецца

вобраз мужнай, свабодалюбнай, непадкупнай дзяўчыны.

7. Горад, у якім Я. Купала вучыўся на курсах А. Чарняева. 8. Народнае вучылішча, якое закончыў Я. Купала. 9. П'еса, якой звычайна пачынае тэатральны сезон Тэатр імя Ян-кі Купалы. 10. Сапраўднае прозвішча Янкі Купалы. 11. Горад, у якім Я. Купала працаваў рэдактарам газеты "Наша Ніва".

Адказы. 1. "Гусяр". 2. "Тутэйшыя". 3. "Безназоўнае". 4. "Спадчына". 5. Вязынка. 6. "Бандароўна". 7. Пецярбург. 8. Бя-ларуцкае. 9. "Паўлінка". 10. Луцэвіч. 11. Вільня.

«Думкі мімаволі гаманілі ў сненні хлопчыку аб школе»:

Агляд па дзіцячай лірыцы Я. Коласа

Вершаваныя аповяданні і вершы Якуба Коласа для дзяцей адметныя сваёй непаўторнай вобразнай палітрай, яркасцю фарбаў, глыбінёй пранікнення ў духоўны свет дзіцяці. Героі і падзеі ў іх жыццёва абгрунтаваныя, праўдзівыя.

У вершаваным аповяданні **“Першы заробак”** уражвае майстэрства Коласа-псіхалага, яго педагагічныя здольнасці, чалавечы такт. “Ты ўжо ўходзіш, брат, у годы”, - кажа бацька сямігадоваму Алесю, адпраўляючы яго пастушком у суседнюю вёску. У дзіцяці безліч думак, пачуццяў, ён – асноўны памочнік у сям’і, бацька і маці працуюць так, што “пот л’ецца”, сястрычкі малыя:

Мала з дзевак дапамогі –

Драбязя ўсё, дзеці!

Сам ён толькі, дзякуй богу,

Жыць здужае ў свеце.

Без падмогі, сам сабою:

Ён – дзяцюк, хлапчына,

Носіць ён вядро з вадою,

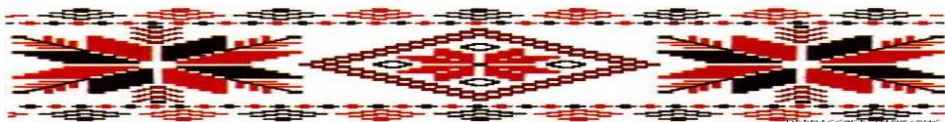
Як стары мужчына!

І ўсё ж малога працінае страх невядомага жыцця ў чужаніцаў, да якіх ён павінен быць цяроплівым і паслухмяным. Хлопчык разважае па-сялянску, як стары:

Ды нічога не парадзіш,

Калі служба трэба,

Калі беднасць, як паглядзіш,

Сама просіць хлеба.

Паэт знаходзіць амаль няўлоўныя, на першы погляд, штрыхі, якія выклікаюць у чытача спачуванне, горыч: “скарб убогі”, “станік тонкі”, “сэрца плакаць не пасмела”.

На другі дзень маленькі служка ўцякае дахаты, бо на чужыне нават сонца ўзыходзіць не так, як дома. Беднасць, неўладкаванасць жыцця адбіваецца найперш на дзецях. Хлопчык перажывае цяжкі псіхалагічны стрэс, калі неспадзявана апынуўся ў чужых людзей, адарваўся ад бацькоўскага дому.

Верш “**У школку**” дакладна перадае ўнутраны стан дзіцяці напярэдадні важнай падзеі – пачатку вучобы ў школе. Значную частку верша складае маналог-зварот бацькі да малага Ігнаткі на конт далейшага жыцця. Тая акалічнасць, што тата “лапці падплятае”, а маці латае парваны сынаў халацік, сведчыць пра страшэнную беднасць сялянскай сям’і.

-Будзь старанным, сынку,-

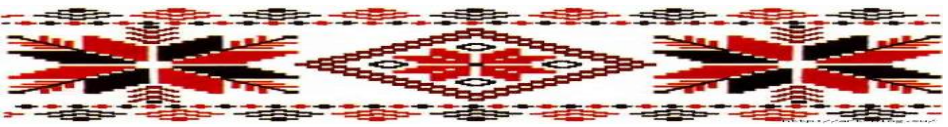
Станеш чалавекам,- гаворыць бацька і абяцае Ігнатку, калі той “шчыранька” возьмецца за навуку, прадаць кароўку і апошні кажух дзеля лепшай долі сына. Ігнатку ў творы адведзена толькі чытыры штрафы, але і ў іх паўстае яркі вобраз удумлівага, разважлівага, здатнага на добрыя справы хлопчыка:

Сын васьмігадовы
Корчык падкладае,
З бацькавай работы
Вочак не спускае.
Светлая галоўка

Гэта своеасаблівы партрэт хлопчыка, які ўважліва, цярдліва выслухаў даволі доўгія бацькоўскія настаўленні, яскрава сведчыць пра станоўчыя якасці характару заўтрашняга школьніка і пра маральную падрыхтаванасць дзіцяці да добрых спраў:

На казанне бацькі
Адказаў Ігнатка:
-Буду я вучыцца,
Як ты кажаш, татка!

Герой верша “**Спаткане і знаёмства**” хлопчык Грышка – натура ўражлівая, рамантычная. Ён цэлыя дні праводзіць на ўлонні прыроды, каля любай яму крынічкі:

Сядзе хлопчык над крынічкай
І не зварухнецца,
Пазірае, як над дзічкай
Пташачка снуецца
І сваіх маленькіх дзетак

Тут і адбываецца незвычайная сустрэча з Петрусём. Напачатку крыху сварлівае знаёмства перарастае ў сяброўства. Якуб Колас умела, жыва будзе вершаваны дыялог, мова яго твораў нязмушаная, лёгкая, напеўная, аздобленая народным гумарам, трапнымі вобразнымі выказваннямі, параўнаннямі. Праз яе чытач дасканала распазнае дзіцячы характар:

-Хто ты? Чорт з-пад мосту?-

.....

-А сам хто ты, плешка?

-А табе якое дзела,

Вылівак курачы?

-Твайго бацьку свіння з'ела!

-Татка ты свінячы!

.....

-А скажы, як ты завешся?

-Я? Пятрусь. А ты як?

-А я – Грышка.- Не смяешся?

Не... Хадзем ў ашыяк

Як у паэмах “Новая зямля” і “Сымон-музыка”, дзеці ў іншых вершаваных творах Якуба Коласа цесна звязаны са светам прыроды, з яе непаўторным характаром. Напрыклад, лета ў паэта - гэта ўвасабленне цеплыні, волі:

Ну ж і волі, волі!

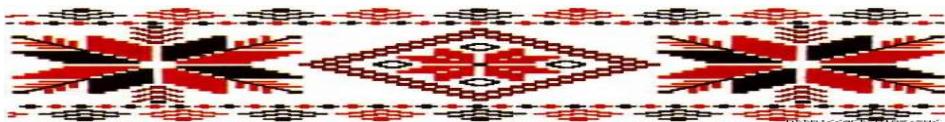
У гаі за вёскай!

А цяплынь, цяплынь!

У вершы “Летам” паэт спачатку перадае цеплыню ў прыродзе, а затым натуральна пераносіць яе на свет дзіцячых узаемаадносінаў і інтарэсаў.

Сярод траў, пчолак, матылькоў- карагод дзяцей. Кожны заняты сваёй справай:

Ды хіба ты ўседзіш

Сярод кветак, траў?
Што там згледзеў Федзя?

Коля заняты рыбацкімі справамі, Марту захапляюць кветкі, сястрычка вядзе малодшага браціка ў лес у сунічкі, Янка ў гаі на паходзе, Валодзя рушыў некуды з маленькім брацікам:

А малыш на плечы
Сеў, ды так забаўна,
І гядзіць арлом.

Дзеці, як кветкі, арганічна ўпісаліся ў вяскovy краявід, зліліся з прыродай, цешацца яе цеплынёй і прыгажосцю.

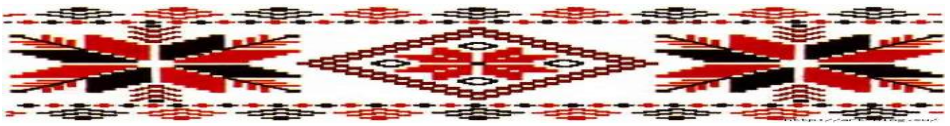
Ці не гэтая прага цеплыні нараджае ў душы маленькага хлопчыка Алеся, героя вядомага верша **“На рэчцы зімою”**, імкненне ажывіць рэчку, скаваную ледзяным панцырам, вызваліць яе з-пад аховы зімы. Невыпадкава, відаць, што рэчку, як і маці, хлопчык называе галубкай. У яго эмацыйнам звароце да лёду-гвалтоўніка – прага самасцвярджэння, рашучасць, дасканалая праяўленне лепшых рысаў характару будучага мужчыны і, апроч таго, усім вядомае натуральнае дзіцячае нецярпенне – найхутчэй дачакаецца веснавога сонейка, цяпла.

Эх ты, лёд-гвалтоўнік!
Што ты вытвараеш?
Ты нашто вадзіцу
Крыўдзіш і ўшчуваеш?
Дам ёй ход, галубцы,

Вызваленая вадзіца акрыляе хлопчыка, абуджае яго фантазію. Зачаравана слухае ён казку-байку, “спеў дзівосны”, “сказ нязнаны”, адчуваючы ўсю важкасць той справы, якую зрабіў. Душа яго расцвітае:

І ад гэтай песні
Вее дабратою,
Радасцю і шчасцем,
Мілаю вясною.

У вершы **“Дронік”** хлопчык Міхась перажывае першую ў сваім жыцці вялікую драму. Ён знайшоў дроздзіка з пакалечаным крылом. Бедная птушка змірылася са сваім лёсам, забілася ў густы верас, каб “жыццё там закончыць”. Ды Міхаська не змірыўся. Ён змагаўся за жыццё Дроніка, даглядаў шчодро, шчыра. Але Дронік памёр. Пабедаваўшы, хлопчык зрабіў сябру труну, пахаваў небераку, прысвяціў яму вершы:

“Бедны Дронік навекі заснуў.
Спі, без часу памершы!”

Спачывай жа спакойным тут сном
У садку сярод кветак”.

Бясспрэчна, што такія творы выклікаюць у маленькіх чытачоў не толькі гарачае спачуванне, боль за пакрыўджаных людзей, звяроў, птушак, але і мацуюць кwoлы дзіцячы дух, прарошчваючы рысы індывідуальнасці, пратэст супраць несправядлівай крыўды, расправы.

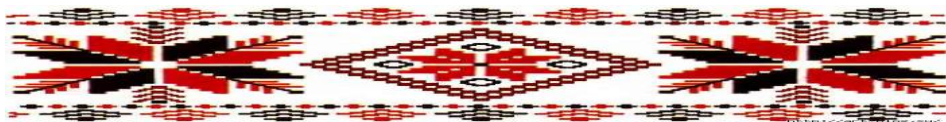
Міхаська, герой паэмы “**Міхасёвы прыгоды**”, хоць і гарадскі хлопчык, але добры рыбак, грыбнік заўзяты, беражліва зразае грыбы ножыкам, каб на іх месцы выраслі новыя:

Ды грыбнік Міхась наш не просты:
Спрыяе ён грыбнаму росту-
З карэньчыкам не вырывае,
А ножыкам – чык!
Каб вырас другі баравік:
Ад корня нітка адыходзіць жывая,
А з нігачак гэтых,
Што йдуць ад карэння,

Спатоліць свой заліхвацкі, выяўнічы запал Міхаська дазваляе сабе толькі на паганцы, вырваўшы яе з каранем. Праўда не шанцуе яму ў ягадах, не хапае мужнасці і цяплення збіраць іх у кубак: “суніцы-чараўніцы” самі скачуць у рот.

Хлопчык тонка адчувае прыроду, умее разгадаць на лясных сцежках звярыныя сляды, распазнаваць птушыныя галасы. Старая развесістая хвоя чаруе хлопчыка сваім неабдымным ствалом, спакоем, паважнасцю. Па меры таго, як Міхась любуецца хвойй, чым больш уражанняў ён адчувае, рытміка верша становіцца больш усхваляванай, б’ецца нібы ва ўнісон усхваляванаму дзіцячаму сэрцу:

І любіць Міхаська барок
І хвою старую,
Што хлопца чаруе
І здзіўлены пестуе зрок.
А ладная хвоя,
Ну, варта зазняць.

Герояў вершаванай аповесці “Грушы-сапяжанкі” Костуся і Алеся вабіць рамантыка вясковага хлапечага “разбою”. Хіба ж гэта не цікава-натрэсці груш з-пад носа дзядзькі Петруся, які, “як бацяў”, бясконца сочыць за садамі.

Асаблівага гумару надае той факт, што юны грэшнік Кастусь, покуль брат паўзе мяжою да дзядзькавай грушы, палка просіць у Бога літасці і дапамогі:

“Божа мілы, літасцівы!
Памажы нам, памажы!
Каб запоўз Алесь шчасліва
І ў садок папаў з мяжы!
Каб натрос ён сапяжанак.
Навядзі яго на троп!
Каб Пятрусь не стаў на ганак
І на нейкі час аслеп!”

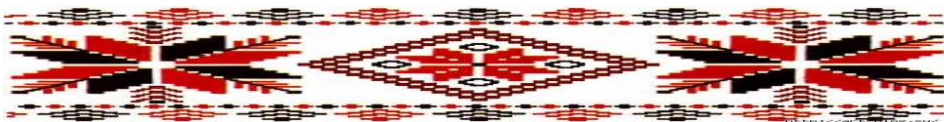
Які вясковы хлопчык не лазіў у чужы сад па яблыкі ці грушы?! Відаць, таму хлопцы пазбеглі пакарання:

Дзядзька бегчы быў памкнуўся,
Ды балелі косці.
Плюнуў дзядзька і вярнуўся,
Поўны страшнай злосці.

Паблажліва, па-бацькоўску, з лёгкім гумарам распавядае паэт пра дзетак-неслухаў, свавольнікаў і забіякаў у вершах “Савось-распуснік”, “Рагатка”, “Юрка і кот”. Але за гэтай знешняй паблажлівасцю – глыбокі выхаваўчы падтэкст: за распусту жэўжыкам-пестунам” даводзіца плаціць.

У Юркі, які раскрычаўся на маму, патрабуючы прысмакаў, коцік украў сырок. Пакрыўджаны хлопчык гатоў быў “біць насмерць катка”. Ды як жа можна адважыцца на такое самаму заўзятату гарэзу і свавольніку, калі:

Коцік есць і ў вус не дую,
Не вылазячы з кута.
Потым спінку выгінае,

Хвосцік трубкаю задраў-
І казанне пачынае,

У вершы “Савось-распуснік” Якуб Колас намалюваў класічны вобраз коціка-прыгажуна, баюна, які мурлыча дзеду байкі-казкі, ходзіць у паходы на мышэй, сумленна выконвае свае каціныя абавязкі:

Нос чарнявы,
Хвост бялявы,
Задзірасценькі;

.....

Грэх пакрыўдзіць такога коціка, грэх яго не любіць. А Савось пакрыўдзіў, нацкаваў на яго сабаку Рудзьку. Хітры коцік, ратуючыся, ускочыў на галаву Савосю, буяну і грубіяну, учапіўся яму ў валасы.

Шкада, што дзеці не заўважаюць таго, як яны нават знешне часам вельмі падобныя на нашых братоў меншых. Партрэт Міхаські ў паэме “Міхасёвы прыгоды” – яскравы доказ гэтаму:

У прамоўцы цюбецейка
Чуць трымаецца,
Галасок жа салавейкам
Разліваецца.
Лён-валосікі ды ў кольцы
Пазакручаны.

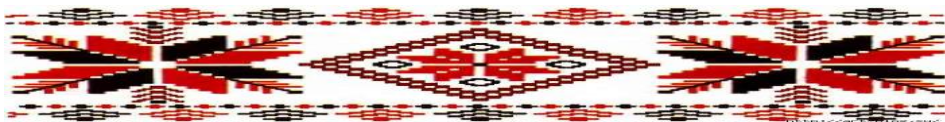
Чалавек нараджаецца дзеля прыгажосці, добра, любові да ўсяго жывога, а таксама для вялікіх выпрабаванняў. Да гэтай спрадвечнай ісціны і падводзіць маленькага чытача ў сваёй лірыцы мудры настаўнік і тонкі псіхалаг, знаўца дзіцячай душы Якуб Колас.

Для агляду дзіцячых вершаў паэта выкарыстаны трэці том збора твораў Якуба Коласа ў 14-ці тамах (Мн, 1973).

Што яшчэ чытаць па тэме:

Камароўская, З.М. Якуб Колас – дзецям // Польша. – 2010.- №11. – С. 140-142.

Міцкевіч М. К. Па старонках “Міхасёвых прыгод” / Гут. Р. Малахоўскі // Польша. – 2010. - № 11. – С.142-146.

«Любімы пясняр беларускага народа» :
да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы
(Матэрыял да кніжнай выставы)

Пясняр, чые гукі лунаюць над краем,
Пясняр, чыёй песні даверыў па праву
Народ неўміручыя думы і славу,
Пясняр, чыё стала любімае імя
Даўно неадлучным ад нашай Радзімы.
М.Танк

1 раздзел. Песні жальбы, працы і барацьбы

Беларускаю рукою
Светлай праўды сіла
Славу лепшую напіша
Бацькаўшчыне мілай.
Я. Купала

У раздзеле трэба прадставіць дакастрычніцкую літаратурную спадчыну Я.Купалы.

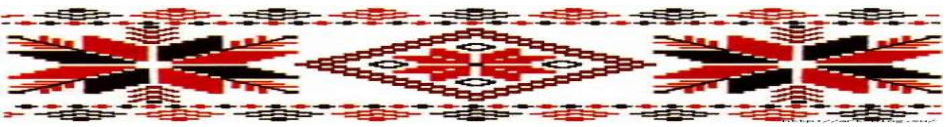
2 раздзел. «Усюду бачу моц жыцця»

Ў добрай долі і прыгодзе,
Радасны, шчаслівы,
Жыць ты будзеш у свабодзе,
Браце мой цярплівы.
Я. Купала

У гэтым раздзеле прадстаўце творы Я.Купалы паслярэвалюцыйнага перыяду і літаратуру пра яго жыццё і дзейнасць у гэты час.

3 раздзел. Вялікі паэт і мудры чалавек

Крокам сталым
Хай ідуць цяпер за днямі дні.
І са мною будзе сам Купала —
Мудры і суровы праваднік.
П. Панчанка

У разделе змяшчаецца мастацкія творы, прысвечаныя вобразу Я.Купале: мемуары, успаміны, прысвячэнні, вершы, рэпрадукцыі і інш. Можна звярнуцца да артыкула Л. Лясун «Мастацкая літаратура і гісторыя»: вобраз Янкі Купалы ў вершах беларускіх паэтаў. (гл. спіс літаратуры).

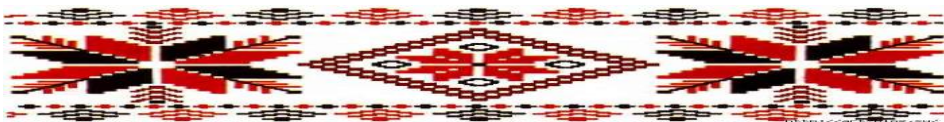
**«Песні Коласа нас навучылі Радзіму любіць...»:
Вобраз Якуба Коласа ў творчасці беларускіх пісьменнікаў
і мастакоў
(Матэрыял да кніжнай выставы)**

1 раздзел. Якубу Коласу ад беларускіх паэтаў

«А найвялікшы Нёмнаў дар,-
Кажу на ўвесь я голас:
Народа нашага пясняр,
Любімы, родны Колас!»
Антон Бялевіч

У раззеле змяшчаюцца наступныя творы:

Паэмы Максіма Лужаніна «Праводзіны» і Антона Бялевіча «А ў бары, бары», вершы Цішкі Гартнага «Не хістайся, дуб зялёны...», Гальяша Леўчыка «Не бачыў цябе я ніколі...», Алеся Гаруна «Усе з адной мы выйшлі нівы...», Сяргея Дарожнага «Дваццаць год...», Алеся Звонака «Прысвячаю Якубу Коласу», Міхайлы Грамыкі «Якубу Коласу», Адама Русака «Нёман крыніцай паіў цябе чыстай», Янкі Купалы «Якубу Коласу», Максіма Танка «Тры песні» і «Якуб Колас збірае грыбы», Антона Бялевіча «Іграй, іграй, Сымон-музыка!», Міхася Машары «Якубу Коласу», Максіма Лужаніна «Экзамен» і «Перад дарогай», Пятруся Броўкі «Купала і Колас, вы нас гадавалі...», Рыгора Барадудзіна «Пра народнасць», Ніла Гілевіча «Якуб Колас», Міколы Арочкі «Якуб Колас у Мінскім астрозе», Анатоля Вярцінскага «Купала ідзе да Коласа», Міколы Аўрамчыка «У доме Якуба Коласа», Канстанцыі Буйло «У музеі Якуба Коласа» і шмат іншых. Большасць з гэтых вершаў змяшчаецца ў зборніку вершаў прысвечаных Я.Купалу і Я.Коласу «Нам засталася спадчына» (Мн., 1982).

Каб падрыхтаваць бібліяграфічны агляд гэтага раздзелу выставы прапануем выкарыстаць артыкул Алеся Бельскага «Песні Коласа нас навучылі Радзіму любіць...», надрукаваны ў часопісе «Роднае слова» за 2000 год (№№5,6). Там ёсць і **бібліяграфія пералічаных вершаў**.

2 раздзел. Вобраз Якуба Коласа ў прозе

«Колас аддаў увесь свой талент народу.
У гэтым яго характэрна і веліч».

Іван Мележ

У раздзеле змяшчаюцца перш за ўсё трылогія Сцяпана Александровіча «Ад роднае зямлі...», «На шырокі прастор», «Крыжавыя дарогі», апавесць-эсэ Максіма Лужаніна «Колас раскавае пра сябе», біяграфічную драму Алеся Асташонка «Іскры ўначы», апавяданне Генрыха Далідовіча «Сустрэча», апавяданне Змітрака Бядулі «Музыка», п'еса Васіля Віткі «Шчасце паэта».

3 раздзел. Мастацкая Каласіяна

“ Чым больш з людзей хто выдатнейшы,
Таго і зоркі бляск яснейшы...”

Я.Колас

Раздзел невялікі, асноўнае месца ў ім належыць альбому «Якуб Колас ў творчасці мастакоў» (Мн., 1982). Для падрыхтоўкі агляду гэтага раздзелу выставы можна выкарыстаць і апошнія матэрыялы з перыёдыкі:

«Партрэт Якуба Коласа» Зянона Паўлоўскага // падрыхт. Г.Зайцава // Роднае слова. - 2002. - №1. - С.87.

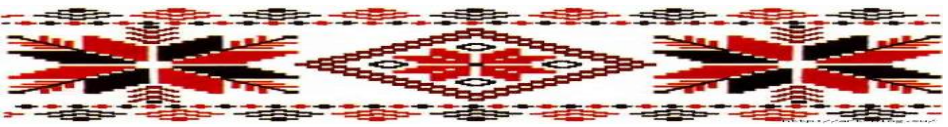
Шапашнікава, А. Сейбіты: Я.Купала і Я.Колас у творчасці Міхала Савіцкага // Роднае слова. - 2002. - №2. - С.84-88.

Хадоска, А. «Ад роднае зямлі...»: пра стварэнне сімфанічнай паэмы «Сымон-музыка» // Роднае слова. - 2000. - № 5. - С.91-92.

Ігнацюк, А. Паэзія, сінтэзаванае кіно: кінематаграфічная вобразнасць Якуба Коласа // Мастацтва. - 2000. - № 8. - С.17-20.

Цветков, Ю. Кино, распятое на кресте: [О постановках фильмов по произведениям Я.Коласа и Я.Купалы]: к 120-летию со дня рождения Я.Купалы и Я.Коласа // Бел. думка. - 2002. - №1. - С.158-166.

Кенька, М. Што мы ведаем пра помнікі літаратурным героям у Беларусі // Бібліятэка прапануе. - 2009. - №8. - С.6-9.

Прынёманская Купаліяна

Я. Купала ў культурным, літаратурным і навуковым жыцці Гародні

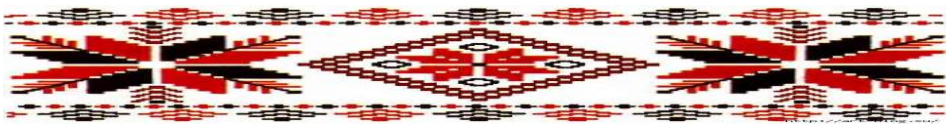
Янка Купала неаднойчы бываў у горадзе над Нёманам. Упершыню ён наведаў Гродна ў 1914 г. Што прывяло знанага паэта сюды, дакладна невядома. У Гродна жыў брат жонкі паэта Уладзіславы Вікенціі Станкевіч, які працаваў на керамічным заводзе. Менавіта да яго прыезджаў Я.Купала ў 1939-1941 гг. Дата апошняй паездкі вядома дакладна - 27-28 сакавіка 1941 г.

Упершыню творы Купалы былі прапанаваны гродзенцам дзякуючы культурна-асветніцкай дзейнасці сяброў Гродзенскага гуртка беларускай моладзі (1910-1913), якія актыўна парпагандавалі беларускую культуру, распаўсюджвалі беларускія кнігі, перыёдыку. На вечарынах чыталіся творы паэта, выконваліся песні на яго вершы. А ў 1919г., у часы дзейнасці Грамады беларускай моладзі, 19 верасня ўпершыню ў нашым горадзе быў пастаўлены спектакль па п'есе "Паўлінка", у якім галоўную ролю выконвала знакамітая Паўліна Мядзёлка.

На жаль, наш горад не можа пахваліцца манументальнымі творамі, што прысвечаны дзеячам беларускай літаратуры. Янку Купалу ў гэтым плане адносна пашанцавала: помнікаў, дзе ўвасоблены вобраз народнага песняра, у Гародні тры. Усе яны звязаны з ГрДУ імя Я. Купалы. Самая вядомая скульптура знаходзіцца перад галоўным корпусам універсітэта, выкананая В. Даненкавым, яна была ўсталявана ў 1965 г. Помнік Купалу стаіць таксама і на другім паверсе гэтага ж корпуса, а ў будынку на вуліцы Леніна, дзе месціцца беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта, - бюст працы гарадзенскага скульптара А. Ліпеня. Адна з вуліц носіць імя паэта, мажліва там або дзесьці ў цэнтры Гродна паўстане калісьці помнік, вырты вялікага песняра...

Творы Я. Купалы на прафесійных сцэнах Гродна

Асобная старонка культурнага жыцця горада, дзе прапагандуюцца творы Янкі Купалы, звязана з дзейнасцю Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра, у рэпертуары якога перыядычна з'яўляюцца творы класіка. Напачатку быў спектакль па п'есе "Прымакі" (1972 г.), тады ж можна было ўбачыць літмантаж паводле паэмы "Курган". У 1979 г. з'явілася пастаноўка па камедыі "Паўлінка". А ў 1982 г. глядачам была прапанавана літаратурна-музычная кампазіцыя "Прарок" паводле твораў паэта.

Сёння ў рэпертатуры тэатра спектаклі “Раскіданае гняздо” (2006 г.) і “Прымакі”, вызначаны як народны вадэвіль у адной дзеі, створаны да 125-годдзя паэта. Прэм’ера адбылася 6 кастрычніка 2007 г.

Два спектаклі паводле Купалавых твораў з поспехам ідуць на сцэне Гродзенскага абласнога тэатра лялек. Асабліва шчаслівы лёс выпаў “Тутэйшым”, якія ідуць з заўсёдным аншлагам, карыстаюцца нязменным поспехам у гродзенцаў. “Паэма без слоў” – гэткую назву атрымаў спектакль паводле драматычнай паэмы Купалы “Сон на кургане”, пастаўлены да 120-годдзя класіка ў 2002 г.

Пачынальнікам **прынёманскай Купаліяны** стаў *Міхась Васілёк*. У яго вершы – прысвячэнні “Янку Купалу”, напісаным у 1946 г., сцвярджаецца думка пра неўміручасць песняра:

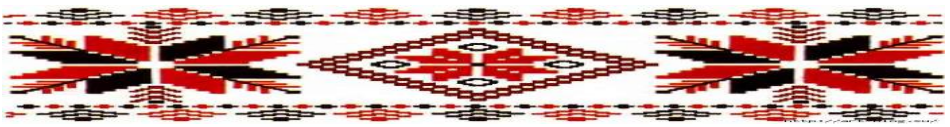
*“Хоць і няма між намі:
Заўчасна смерць забрала, -
Ты будзеш жыць вякамі,
Вялікі наш Купала!”*

Пісьменніцы *Зінаідзе Бандарынай*, ураджэнцы Гродна, аўтарцы вядомай кнігі “Ой, рана на Івана...” і нарыса “Па купалаўскіх сцежках”, належыць верш з такой жа назваю. Некалькі вершаў прысвяціла народнаму паэту *Данута Бічэль*. Першы з іх “Каля помніка Янку Купалу ў Гародні” быў напісаны, калі юная паэтка была яшчэ студэнткай ГрДУ.

Юрка Голуб прысвяціў Я. Купалу два вершы: “Вандроўнік” і “Хата Янкі Купалы”. Апошні нарадзіўся ў выніку наведвання роднай сядзібы паэта ў Вязынцы.

У ГрДУ імя Я. Купалы ў 1958-1965 г. праводзіліся Купалаўскія чытанні. Яны былі адноўлены як навуковая канферэнцыя ў 1995 г. дзякуючы прафесару кафедры беларускай літаратуры І.Жуку. За 15 гадоў адбылося восем навуковых сустрэч, сем выдадзеных навуковых зборнікаў змяшчаюць 370 артыкулаў. На Купалаўскіх чытаннях, што адбыліся 24-25 лютага 2010 г., было заяўлена 89 тэм, прадстаўлены амаль усе ўніверсітэцкія гарады нашай краіны.

Ала Петрушкевіч

Бібліяграфія:

У бібліяграфічны спіс уключаны кнігі і артыкулы з перыядычных выданняў 2007-2012 гг. з фонду ГЦБ імя А.Макаёнка і цэнтральнай дзіцячай бібліятэкі, якія можны выкарыстоўваць пры падрыхтоўцы мерапрыемстваў.

Іофе, Э. “Старый и хитрый враг советской власти”, альбо як палявалі на Якуба Коласа // Роднае слова. – 2007. - №11. – С. 71-73

Багдановіч, І. “Гэта – вобразы краіны Беларусі роднай...”: да 100-годдзя зборніка вершаў Я.Коласа “Песні жальбы” // Роднае слова. – 2010. - №9. – С. 12-15

Бондаравя, Л. “Мелодыю мовы славянскай я чую...”: да 125-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа // Б ібліятэка прапануе. – 2007. - №4. – С.20-23

Важнік, С. Якуб Колас кахае, любіць, сябруе...// Роднае слова. – 2009. - №5. – С. 44-47

Далідовіч, Г. ...І Купалу, і Коласу, або пачатак класікі // ЛіМ. – 2007. – 20 крас. (№16). – С.12

Жук, І. “Новая зямля” Коласа як анталагічная каштоўнасць // Роднае слова. – 2007. - №6. – С. 5-8

Жыгоцкі, М. Малавядомае пра Якуба Коласа // Полымя. – 2011. - №11. – С. 137-142

Камароўская, З.М. Якуб Колас – дзецям // Полымя. – 2010. - №11. – С.140-142

Кенька, М. Што мы ведаем пра помнікі літаратурным героям у Беларусі // Б ібліятэка прапануе. – 2009. - №8. – С. 4-9

Кляшчук, А. Ружовая квецень лютаўскай раніцы: да 130-годдзя Янкі Купалы і Я. Коласа // Родная прырода. – 2012. - №2. – С.10-15, фота

Ліпскі, У.С. Янкаў вянок: Дзецям пра Янку Купалу / Уладзімір Ліпскі. – Мінск: Маст. літ., 2009. - 222 с.

Лясун, Л. Мастацкая літаратура і гісторыя. Метадычныя падыходы да вывучэння твораў на гістарычную тэму: вобраз Янкі Купалы ў вершах беларускіх паэтаў // Роднае слова. – 2007. - №7. – С.31-32

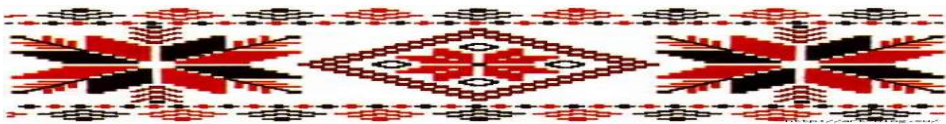
Макаранка, Т. Максім Танк – Якубу Коласу // Роднае слова. – 2009. - №12. – С. 87-89

Маляўка, М. Коласаў абярэг: Дзецям пра Якуба Коласа / Мікола Маляўка. – Мінск: Маст. Літ., 2011. – 214 с. – (Гісторыя ў асобах)

Мицкевич, В. Якуб Колас і музыка // ЛіМ. – 2009. – 2 кастр. (№37). – С. 15

Мушыньскі, М. Што захавала ўдзячная памяць: Якуб Колас і яго асяроддзе ў мемуарным жыцці // Полымя. – 2008. - №11. – С. 144-162

Нячай, В. Янка Купала на экране: кінадакумент і кінапаэзія // Роднае слова. – 2007. - №7. – С. 62-68

Пажэмяцкас, Г. Шляхамі Янкі Купалы і Якуба Коласа: гульня “Слабае зв’яно”. IX-XI класы // Роднае слова. – 2007. - №11. – С. 59-61

Сабалеўскі, А. У пачатку драматургічна-тэатральнага шляху: першыя п’есы Якуба Коласа // Роднае слова. – 2007. - №11. – С. 67-70

Ткачова, С. “Думаю на мове гэтай культуры”: вершы Янкі Купалы ў творчасці кампазітара Дзмітрыя Смольскага // Роднае слова. – 2007. - №7. – С. 60-61

Тычына, М. “Маці ўсё ведае і так...”: вобраз маці ў творчасці Якуба Коласа // Роднае слова. – 2007. - №11. – С.3-5

Шамякіна, Т.І. Вывучэнне творчасці Якуба Коласа ў 9 класе // Бел. мова і літаратура. – 2010. - №3. – С. 3-19

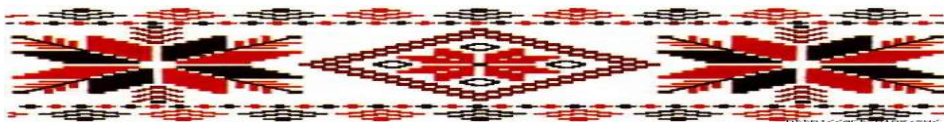
Шчуплякова, З. “Я адплаціў народу, чым моц мая магла...”: вечарына, прысвечаная жыццю і творчасці Янкі Купалы // Роднае слова. – 2007. - №7. – С. 41-46

Янка Купала: апавяданне ў малюнках. – Мн.: Маст. літ., 2007.- 24 с.

Якуб Колас смеётся, заботится, помогает... // Нёман. – 2007. - №6. – С. 174-182

Яфімава, М. «Як песня народа – неўміручы наш Колас!..»: сцэнарый літаратурна-музычнай кампазіцыі // Бібліятэка прапануе. – 2002.- №3. – С. 13-15.

Складальнік: Баброва Н.Ю.

ЗМЕСТ:

“ПАЭТЫЧНЫ КРАЯВІД”: МАЛЮНКІ РОДНАЙ ПРЫРОДЫ Ё ТВОРАХ Я. КУПАЛЫ І Я. КОЛАСА	1
“ШЛЯХАМ ЯКУБА КОЛАСА”: УРОК-ПАДАРОЖЖА	7
КРЫЖАВАНКА ПА ТВОРЧАСЦІ Я.КУПАЛЫ	13
«ДУМКІ МІМАВОЛІ ГАМАНЛІ Ё СНЕННІ ХЛОПЧЫКУ АБ ШКОЛЕ»: АГЛЯД ПА ДЗІЦЯЧАЙ ЛІРЫЦЫ Я.КОЛАСА	14
«ЛЮБІМЫ ПЯСНЯР БЕЛАРУСКАГА НАРОДА» : ДА 130- ГОДДЗЯ ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Я. КУПАЛЫ: (МАТЭРЫЯЛ ДА КНІЖНАЙ ВЫСТАВЫ)	20
«ПЕСНІ КОЛАСА НАС НАВУЧЫЛІ РАДЗІМУ ЛЮБІЦЬ...»: ВОБРАЗ Я. КОЛАСА Ё ТВОРЧАСЦІ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ І МАСТАКОЎ: (МАТЭРЫЯЛ ДА КНІЖНАЙ ВЫСТАВЫ)	22
ПРЫНЁМАНСКАЯ КУПАЛІЯНА: Я. КУПАЛА Ё ЖЫЦЦІ ГРОДНА	24
БІБЛІЯГРАФІЯ	26